

Cuprins

Cuvânt înainte	5
Abrevieri	7

CAPITOLUL I

CONSIDERAȚII INTRODUCTIVE PRIVIND CĂSĂTORIA.....	9
1.1. Noțiunea de căsătorie	9
1.2. Caracterele căsătoriei	11
1.3. Aspecte generale privind încheierea căsătoriei	14
1.3.1. Dreptul la căsătorie.....	14
1.3.2. Clasificarea condițiilor cerute de lege pentru încheierea valabilă a căsătoriei.....	17
1.4. Aspecte generale privind nulitățile căsătoriei	19

CAPITOLUL II

CAZURILE DE NULITATE ABSOLUTĂ A CĂSĂTORIEI	22
2.1. Căsătoria încheiată cu încălcarea prevederilor art. 271 din noul Cod civil	22
2.2. Bigamia.....	25
2.2.1. Precizări prealabile.....	25
2.2.2. Condițiile ce trebuie îndeplinite pentru constatarea nulității absolute a căsătoriei în caz de bigamie	25
2.2.2.1. Calitatea de persoană căsătorită a celui care încheie noua căsătorie	26
2.2.2.2. Prima căsătorie să fi fost valabil încheiată	31
2.2.2.3. Noua căsătorie să se fi încheiat potrivit legii.....	31
2.2.3. Invocarea bunei-credințe la momentul încheierii noii căsătorii.....	32
2.3. Rudenia	33
2.3.1. Precizări prealabile.....	33

2.3.2. Rudenia firească.....	33
2.3.3. Rudenia din adopție.....	39
2.3.4. Rudenia ca impediment la căsătorie în cazul reproducerii umane asistate medical cu terț donator	40
2.4. Alienația și debilitatea mintală	43
2.5. Lipsa de solemnitate.....	45
2.6. Lipsa de publicitate.....	47
2.7. Necompetența ofițerului de stare civilă.....	47
2.8. Lipsa vârstei matrimoniale.....	49
2.9. Căsătoria fictivă.....	49
2.9.1. Noțiunea de căsătorie fictivă	49
2.9.2. Condițiile căsătoriei fictive.....	51

CAPITOLUL III

CAZURILE DE NULITATE RELATIVĂ A CĂSĂTORIEI.....	54
3.1. Lipsa încuviințărilor cerute de lege.....	54
3.1.1. Reglementare	54
3.1.2. Precizări privind încuviințările și autorizarea cerute de lege	54
3.1.2.1. Încuviințarea căsătoriei	55
3.1.2.2. Autorizarea instanței de tutelă.....	63
3.2. Viciile de consimțământ.....	64
3.3. Lipsa discernământului.....	72
3.4. Existența tutelei.....	73

CAPITOLUL IV

REGIMUL JURIDIC AL NULITĂȚILOR CĂSĂTORIEI.....	75
4.1. Precizări prealabile	75
4.2. Regimul juridic al nulității absolute a căsătoriei	75
4.2.1. Persoanele care pot invoca nulitatea absolută.....	75
4.2.2. Imprescriptibilitatea dreptului la acțiune	76
4.2.3. Acoperirea nulității absolute.....	77
4.3. Regimul juridic al nulității relative a căsătoriei	80
4.3.1. Persoanele care pot invoca nulitatea relativă.....	80

4.3.2. Prescriptibilitatea acțiunii	83
4.3.3. Acoperirea nulității relative	83

CAPITOLUL V

EFECTELE NULITĂȚII CĂSĂTORIEI	89
5.1. Principiul retroactivității efectelor nulității căsătoriei	89
5.2. Excepții de la principiul retroactivității efectelor nulității	90
5.2.1. Căsătoria putativă	90
5.2.1.1. Noțiuni introductive	90
5.2.1.2. Condițiile căsătoriei putative	91
5.2.1.3. Efectele nulității căsătoriei putative	93
5.2.2. Situația copiilor	104
5.3. Opozabilitatea hotărârii judecătorești	108
Bibliografie	109

ALIN-GHEORGHE GAVRILESCU

Nulitatea căsătoriei

Universul Juridic
București
-2014-

Abrevieri

alin.	alineatul
art.	articolul
C. civ. fr.	Codul civil francez
CD	Culegere de decizii
CEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
C. pr. civ.	Codul de procedură civilă
C.S.J.	Curtea Supremă de Justiție
dec.	decizia
dec. civ.	decizia civilă
JN	„Justiția Nouă”
Jud.	Judecătoria
lit.	litera
LP	Revista „Legalitatea Populară”
op. cit.	opera citată
OUG	Ordonanța de urgență a Guvernului
p.	pagina
parag.	paragraful
pct.	punctul
RRD	„Revista Română de Drept”
s. civ.	secția civilă
sent.	sentința
Trib.	Tribunalul
Trib. jud.	Tribunalul județean
Trib. Suprem	Tribunalul Suprem
vol.	volum

Considerații introductive privind căsătoria

1.1. Noțiunea de căsătorie

Căsătoria este actul juridic solemn, pe care un bărbat și o femeie care îndeplinesc condițiile cerute de lege pentru a se căsători îl încheie exprimându-și personal, liber și deplin consimțământul cu scopul de a întemeia o familie.

În literatura juridică există numeroase definiții date căsătoriei. Astfel, s-a arătat că aceasta reprezintă:

- uniunea liber consimțită între un bărbat și o femeie, încheiată potrivit dispozițiilor legale, cu scopul de a întemeia o familie și reglementată de normele imperative ale legii¹;

- actul juridic cu caracter civil încheiat pe viață între un bărbat și o femeie (celibatari, văduvi sau divorțați), prin liberul lor consimțământ, manifestat – în condițiile cerute de lege – personal și necondiționat, în scopul întemeierii unei familii de tip nou, în care se înfăptuiește și deplina egalitate în raporturile juridice dintre soți²;

- uniunea încheiată în principiu pe viață, în forma solemnă prevăzută de lege, între un bărbat și o femeie, prin liberul lor consimțământ, în scopul creării unei familii³;

- actul prin care un bărbat și o femeie care s-au ales reciproc unul pe altul, se angajează să trăiască împreună până la moarte⁴;

- actul juridic solemn prin care un bărbat și o femeie, în scopul creării unei familii, încheie între ei o uniune, căreia legea îi reglementează imperativ condițiile, încheierea și desfacerea⁵;

¹ T.R. Popescu, *Dreptul familiei Tratat*, vol. I, Ed. Didactică și Pedagogică, București 1965, p. 83; I.P. Filipescu, *Tratat de dreptul familiei*, ed. a V-a, Ed. All Beck, București, 2000, p.12; I. Albu, *Căsătoria în dreptul român*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1988, p. 27.

² M.I. Eremia, *Noțiunea de căsătorie și caracterele ei*, în *Căsătoria în dreptul R.P.R.*, de Tr. Ionașcu, I. Christian, M. Eliescu, V. Economu, Y. Eminescu, M.I. Eremia, V. Georgescu, I. Rucăreanu, Ed. Academiei R.P.R., București, 1964, p. 18.

³ A. Ionașcu, M. Mureșan, M.N. Costin, V. Ursa, *Familia și rolul ei în societatea socialistă*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1975, p.23.

⁴ J. Carbonnier, *Droit civil. La famille, les incapacités*, Presses Universitaires de France, Paris, 1972, p. 14.

⁵ G. Lupșan, *Dreptul familiei*, Ed. Junimea, Iași, 2001, p. 22.

- un act juridic bilateral prin care viitorii soți consimt în mod liber și pe deplin egali să se supună statutului legal al căsătoriei¹;
- acordul de voințe dintre un bărbat și o femeie, încheiat cu respectarea ordinii publice și a bunelor moravuri, în scopul de a întemeia o familie².

Odată cu intrarea în vigoare a noului Cod civil roman³ căsătoria a primit o definiție legală, legiuitorul arătând în art. 259 alin. (1) Cod civil că aceasta este uniunea liber consimțită între un bărbat și o femeie, încheiată în condițiile legii.

Termenul *căsătorie* are următoarele înțelesuri:

- *de act juridic* pe care cei ce vor să se căsătorească îl încheie în condițiile legii. Actul juridic al căsătoriei își produce efectele din momentul în care a fost încheiat. Din acest moment bărbatul și femeia dobândesc calitatea corelativă de soț și soție, aplicându-li-se dispozițiile legale privitoare la căsătorie și la relațiile de familie. Așadar, prin încheierea căsătoriei viitorii soți consimt să li se aplice regimul legal al căsătoriei, fără a avea posibilitatea de a-l modifica. Din acest punct de vedere în literatura juridică se subliniază că, actul juridic al căsătoriei aparține actelor juridice condiție⁴.

- *de stare juridică de căsătorie*, numită și stare legală de căsătorie, statut juridic, sau statut legal al soților. Starea juridică de căsătorie prin care este desemnată legătura juridică dintre soți, numită și legătură conjugală sau legătură matrimonială, ia naștere prin încheierea căsătoriei ca act juridic și există pe tot timpul cât durează căsătoria. Așadar, actul juridic bilateral al căsătoriei, prin care viitorii soți consimt

¹ A. Pricopi, *Căsătoria în dreptul civil român*, Ed. Lumina Lex, București, 1998, p. 16.

² T. Bodoașcă, A. Drăghici, I. Puie, *Dreptul familiei*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 31.

³ Legea nr. 287/2009 privind Codul civil („Monitorul Oficial al României”, Partea I, nr. 511 din 24 iulie 2009), modificată prin Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil („Monitorul Oficial al României”, Partea I, nr. 409 din 10 iunie 2011), rectificată în M. Of. nr. 427 din 17 iunie 2011 și în M. Of. nr. 489 din 8 iulie 2011 și republicată în temeiul art. 218 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011. Legea 287/2009 a fost modificată prin Legea nr. 60/2012 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 79/2011 pentru reglementarea unor măsuri necesare intrării în vigoare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil publicată în M. Of. nr. 255 din 17 aprilie 2012.

⁴ S. Brădeanu, V.D. Zlătescu, *Tratat de drept civil*, vol. I, *Partea generală*, Ed. Academiei, 1967 București, p. 242.

în mod liber și pe deplin egali să se supună statutului legal al căsătoriei, constituie izvorul juridic al stării de căsătorie, necesar pentru dobândirea situației legale de persoană căsătorită¹.

– *de celebrare a căsătoriei*. Celebrarea sau oficierea căsătoriei constă în ceremonia care are loc cu ocazia încheierii căsătoriei. Celebrarea căsătoriei numită și celebrare civilă se deosebește de celebrarea religioasă, care poate fi realizată de soți însă numai după ce aceștia au dobândit calitatea juridică de persoane căsătorite prin încheierea căsătoriei în fața delegatului de stare civilă.

– *de instituție juridică*, adică totalitatea normelor legale care reglementează căsătoria. Atunci când un cuplu decide să se căsătorească, acceptă să se supună unui ansamblu de reguli stabilite de lege care guvernează atât condițiile uniunii lor, cât și viața lor comună după încheierea căsătoriei precum și încetarea existenței acesteia².

1.2. Caracterele căsătoriei

Din definiția căsătoriei precum și din ansamblul prevederilor legale care o reglementează rezultă următoarele caractere juridice ale căsătoriei:

a) Căsătoria are un caracter civil (laic). Caracterul laic al căsătoriei rezultă din dispozițiile art. 259 alin. (3) Cod civil potrivit căruia celebrarea religioasă a căsătoriei poate fi făcută numai după încheierea căsătoriei civile. Prevederi similare conține art. 48 alin. (2) din Constituția României conform căruia căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după căsătoria civilă. Așadar, după încheierea și înregistrarea căsătoriei, care sunt de competența exclusivă a autorității de stat, soții au posibilitatea celebrării religioase a căsătoriei însă aceasta are doar semnificația unei binecuvântări spirituale, fără a avea valoare juridică. De asemenea, nici uniunea încheiată numai religios nu va produce niciun efect juridic.

b) Căsătoria este o uniune dintre un bărbat și o femeie. În reglementarea Codului civil există o serie de prevederi exprese din care rezultă că prin căsătorie legiuitorul are în vedere numai uniunea dintre un bărbat și o femeie:

¹ A. Pricopi, *Dreptul familiei*, Ed. Lumina Lex, București, 2004, p. 31.

² Fr. Eudier, *Droit de la famille*, Armand Colin, Dalloz, Paris, 2005, p. 25.

– art. 258 alin. (4) care arată că prin soți se înțelege *bărbatul și femeia* uniți prin căsătorie;

– art. 259 alin. (1) care definește căsătoria ca fiind uniunea liber consimțită între *un bărbat și o femeie*, încheiată în condițiile legii;

– art. 271 care, reglementând consimțământul la căsătorie, prevede că aceasta se încheie între *bărbat și femeie* prin consimțământul lor personal și liber;

– art. 277 alin. (1) care interzice căsătoria între persoanele de același sex;

– art. 277 alin. (2) conform căruia căsătoriile dintre persoane de același sex încheiate sau contractate în străinătate, fie de cetățeni români, fie de cetățeni străini nu sunt recunoscute în România.

c) Căsătoria are un caracter solemn. Caracterul solemn al căsătoriei decurge din prezența personală și împreună a celor doi viitori soți la serviciul de stare civilă unde se încheie căsătoria și exprimarea simultană a consimțământului la căsătorie în prezența a doi martori, în fața ofițerului de stare civilă [art. 287 alin. (1) Cod civil], care după ce ia consimțământul fiecăruia dintre viitorii soți îi declară căsătoriți (art. 289 Cod civil).

d) Căsătoria este liber consimțită. Acesta este nu numai un caracter al căsătoriei, ci și o condiție fundamentală pentru însăși existența căsătoriei. Legiuitorul se referă la căsătoria liber consimțită în următoarele texte ale codului civil:

– art. 258 alin. (1) care, preluând prevederile art. 48 alin. (1) din Constituția României, arată că familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora, precum și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea și educarea copiilor lor;

– art. 259 alin. (1) care definește căsătoria ca fiind uniunea liber consimțită între un bărbat și o femeie, încheiată în condițiile legii.

Prevederi care reglementează libertatea consimțământului la căsătorie întâlnim și în art. 271 Cod civil care arată că o căsătorie se încheie între bărbat și femeie prin consimțământul personal și liber al acestora însă este reflectată și de alte texte cuprinse în Codul civil:

De asemenea, consimțământul liber exprimat de viitorii soți la căsătorie este cerut și de prevederile art. 29 alin. (1) din Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă, republicată¹, cu

¹ Publicată în M. Of. nr. 339 din 18 mai 2012.

modificările și completările ulterioare¹, în temeiul căruia, la încheierea căsătoriei, ofițerul de stare civilă ia consimțământul viitorilor soți, liber și deplin exprimat, în prezența a 2 martori, după care îi declară căsătoriți, le citește dispozițiile privind drepturile și îndatoririle soților din Legea nr. 287/2009, republicată, cu modificările ulterioare, și întocmește, de îndată, actul de căsătorie.

Caracterul căsătoriei liber consimțite este evidențiat de o serie de prevederi cuprinse în instrumente juridice internaționale: art. 16 parag. 2 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, art. 23 parag. 3 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice², art. 1 parag. 1 din Convenția de la New York privind consimțământul la căsătorie, vârsta minimă pentru căsătorie și înregistrarea căsătoriilor³, texte care stipulează, în termeni similari, că nicio căsătorie nu se va putea încheia fără consimțământul liber și deplin al viitorilor soți.

e) Căsătoria este monogamă. Acest caracter al căsătoriei este consacrat de art. 273 Cod civil care stabilește în termeni imperativi că este interzisă încheierea unei noi căsătorii de către persoana care este căsătorită. Așadar, pentru a se putea căsători fiecare dintre viitorii soți trebuie să fie necăsătorit, putând avea starea de celibatar, de fost soț dintr-o căsătorie desființată, de divorțat sau de văduv. Căsătoria unui bărbat cu două sau mai multe femei este numită poligamie, iar căsătoria unei femei cu doi sau mai mulți bărbați este numită poliandrie⁴, însă legislația și practica noastră judiciară folosesc un termen unic atât pentru poligamie, cât și pentru poliandrie, acela de bigamie.

¹ Legea nr. 119/1996 republicată a fost modificată și completată prin Legea nr. 213/2013 pentru modificarea și completarea Legii 119/1996 cu privire la actele de stare civilă, publicată în M. Of. nr. 397 din 2 iulie 2013.

² A fost adoptat și deschis semnării, ratificării și aderării de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite prin rezoluția 2200A (XXI) din 16 decembrie 1966 și a intrat în vigoare la 23 martie 1976, conform prevederilor art. 49. România a semnat Pactul la 27 iunie 1968 și l-a ratificat prin Decretul Consiliului de Stat nr. 212/1974 publicat în „Buletinul oficial” nr. 146 din 20 noiembrie 1974.

³ Convenția privind consimțământul la căsătorie, vârsta minimă pentru căsătorie și înregistrarea căsătoriilor adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 decembrie 1962 a fost ratificată de România prin Legea nr. 116/1992, publicată în „Monitorul oficial al României” nr. 330 din 24 decembrie 1992.

⁴ P. Courbe, *Droit de la famille*, 4e éditions, Armand Colin, Paris, 2005, p. 30.

f) Căsătoria se încheie pe viață. În principiu, căsătoria dăinuiește între soți pe întreaga durată a vieții lor urmând a înceta prin moartea fizic constatată sau declararea judecătorească a morții unuia dintre soți. În acest sens sunt prevederile art. 259 alin. (5) Cod civil potrivit căruia căsătoria încetează prin decesul sau prin declararea judecătorească a morții unuia dintre soți. Cu toate acestea căsătoria poate fi desfăcută prin divorț, în condițiile legii [art. 259 alin. (6) Cod civil] sau desființată în cazul existenței unei cauze de nulitate stabilite de Codul civil.

e) Căsătoria are drept scop întemeierea unei familii. Acest caracter al căsătoriei se desprinde din prevederile art. 259 alin. (2) Cod civil care consacră dreptul bărbatului și femeii de a se căsători cu scopul de a întemeia o familie. Așadar, căsătoria este izvorul creator al familiei. Căsătoria încheiată în alte scopuri decât acela de a întemeia o familie este o căsătorie fictivă și este lovită de nulitate absolută [art. 295 alin. (1) Cod civil].

f) Căsătoria este un act strict personal. Fiecare dintre viitorii soți trebuie să consimtă personal la încheierea căsătoriei. Aceasta este concluzia ce se desprinde din următoarele texte ale Codului civil:

– art. 271 care, reglementând consimțământul la căsătorie, se referă în mod expres la consimțământul personal al viitorilor soți la căsătorie arătând că aceasta se încheie între bărbat și femeie prin consimțământul lor personal și liber.

– art. 287 alin. (1) care, între altele, instituie obligația viitorilor soți de a se prezenta împreună, așadar personal, la sediul primăriei, pentru a-și da consimțământul la căsătorie în mod public, în prezența a 2 martori, în fața ofițerului de stare civilă.

Prin urmare, în dreptul român căsătoria se încheie personal de către viitorii soți fiind exclusă posibilitatea încheierii ei prin reprezentare.

1.3. Aspecte generale privind încheierea căsătoriei

○ 1.3.1. *Dreptul la căsătorie*

Unul dintre drepturile fundamentale ale omului este dreptul la căsătorie. Încheierea unei căsătorii ocupă locul central în constituirea unei familii. Așadar, exercitarea dreptului la căsătorie duce la realizarea unui alt drept fundamental de care se bucură ființa umană, respectiv